

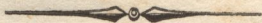
JÁTÉKSZINI

222

ZSEBKÖNYV.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1846-dik évre.

KOLOZSVÁRTT.

*Nyomatott az ev. ref. főiskola könyv- és
könyvnyomó intézetében.*

1846.

EMERSON

STUDY

BCU Cluj / Central Library Cluj

114053

EMERSON

EMERSON

114053

ELŐSZÓ.

A' kolozsvári dalszintársaság pesteni alakulása után az első téli színevszakot Kolozsváron töltvén 1845-dik majus hó elején onnan Váradra távozott, majd Debreczen, Arad's Szegeged városaival kötött szerződés következtében a' nevezett városokat látogató, hol is mindenütt kitünő pártfogásban részösült. A' dalszintársaság igazgatósága az erdélyi országos színi választmánnyal tett ujjon szerződés nyomán, ugyan folyó 1845 évre a' szíuházat ujjonnan átvevé, 's minden tekintetben erejéhez képpest erősített dalszintársaságával folyó évi october végén a' helybeli színpadon megkezdé működését, 's megfeszített szorgalom 's lankadatlan ipara által a' t. cz. közönség valóban buzgó és szeretetteljes pártfogását, miként eddig élvezé, úgy azt: megtarteni, valamint szorgalomteljes előadásával meghálálni, legfőbb kötelességének tartandja.

Kolozsvári dalszintársaság személyzete.

Igazgatók :

- Szerdahelyi József,
- Havi Mihály,
- Szabó József.

SZEMÉLYZET.

Albisi László ügyelő.	Katzvinczky János.
Bartók József.	Kovács János.
Döme Lajos.	Kovácsi János.
Folinus János.	Ifj. Kovács János.
Foltiny Vilmos.	Laczkó László.
Philppovics István.	Szerdahelyi József.
Gyulai Fer. rendező.	Szerdahelyi Kálmán.
- Havi Mihály.	Szabó József.
Hódy János.	Tóth István.
Hegedüs Laj. rendező.	Temesvári Antal.
• Károlyi Lajos.	Zolomi Ferencz.

SZÍNÉSZNŐK.

Erkelné	Laczkóné.
- Haviné,	Szerd. Nelli. -
Kaczviuczkiné.	Szentpéteriné.
Kovácsiné.	Szabóné. -
Krausz Lóra.	Szabó Krisztina.
Lukácsi Antonia.	

Sugó

Görbe Ferdinánd.

Karmester
—Böhm Gusztáv.

Kartanító   *Társaság 1-ső hegedőse*
Laczkó László.   Kriblich János.

Fodrász   *Gépész*
Stavnyitsányi József.   Kovácsi János.

Balétmester   *Disszitő*
Kaelán Leopold.   Mészáros István 5 segéd.

Ruhatárnok   *Kellékszerező*
Katona János 2 segéd.   Lucskai Mihály.

Egy páhoj nyitó.   *Négy színlap osztó.*
Három jegy szedő.   *Négy színházi szolgáló.*

BCU Cluj / *Egy fűttő.* University Library Cluj

A'
BAJTÁRSI HŰSÉG.

Egy valón épült drama 1 felv. Szabadon magyarázta Tóth István 1845.

S Z E M É L Y Z E T ;

GYUJTÓ FERENCZ, huszár kapitány.

ZSOLDOS KÁROLY, főhadnagy.

ILLÉS GÁSPÁR, káplár.

CSIKI ZAKAR, kereskedő.

VILLÁM TAMÁS, sebész.

GRULL GYÖRGY, német polgár.

Több katonaság, nép.

Történt Győr mellett; délről alkonyatig tartó ütközet után, 1009-ben 9-ik juniusban.

ELSŐ FELVONÁS.

(A' külváros egy útszája egy felől csinos polgárház, bezárt ajtó, 's ablakokkal: más felől úriasabb ház, melynek lépcsőzete a' nézők felé álljon. Kapu, ajtók zárva.)

ELSŐ JELENÉS.

Kapitány és Főhadnagy:

(mind ketten terhesen megsebesítve a' Főhadnagy a' lépcsőzeten félhalva fekszik.)

Kapitány. Legkisebb jele sincs az életnek! Szereucsés barátom te már kiszenvéd! nem csálódom-é *(tapogatván)* mint-ha a' szívét verni érezném. — Istenem nem tudom mit gondoljak. Igen! igen! a' szív ver, ah csak segítséget hozhatnék. Nem nem; hasztalan remény, ő már visszavonhatlan oda van, 's ha segély érkeznek is, mi haszna csak kinjait nevelném az által is: de honnan hozzak segedelmet, minden háznál hasz-

talan zörgeték, mindenütt zárvak; a' nép kivonult az erdők sűrűibe, mert mindön felé telve az utak francziákkal — itt egyedül az Isten kiségethet — kezeim fájnak, 's bal kezemnek nincs annyi ereje, hogy tovább vigyem. Ah! kárhozat, hogy kell egy derék hősnek, mint barátom, minden segély nélkül itt szabad ég alatt — minden enyhítő nélkül meghalni — szegény barátom jövendölése beteljesedett, ma kora reggelén hozzám jövén, olly szívrehatólag búcsut vön, mondván: „Élj boldogul örökre,“ én mosologtam; 's lám mégis igaza volt: — mi az, lankadást érzek, sok vérem elfolyt — ah balga — kik vakon rohannak az ütközetbe, mintha számomra golyót sem öntöttek volna, sebeim békötni kéne — 's nem hagyhatom barátom, ez alatt az ellen is visszatérhet 's foglyul eshetem, foglyul! foglyul! — oh átkozott szó — 's mi könnyenn történhető, lovam halva rogyott öszve alattam, no de vigasztalodjál barátom — ma én — holnap te járhatsz így: bár legalább jobb károm birhatnám — de bal kézzel még keresztül sem tudnám magam vágni, az ellen so rain: úgy tetszik valaki jön, ez egy polgár, e' bizonyosan segitend.

MÁSODIK ZELEENÉS.

Polgár és Kapitány.

Kapitány. Megálj jó barátom!

Polgár. Mi tetszik?

Kapitány. Nézz ide 's légy könyörülő egy haldakló iránt, még lehet talán rajta segíteni. Kérlek, ha emberi szív dobog kebledben fogadd házadba.

Polgár. Oh! az nem lehet!

Kapitány. Nem lehet! — miért nem lehet?!

Polgár. Mért? miért? No az nem lehet, mert, házamban 30 francziák hivatlannal lakoznak, kik oly goromba vendégek, magamat is majd hogy ki nem dobnak az ajtón, azoknak sincs elég helyök, hát egy haldaklóval mit csináljak.

Kapitány. Oh Isten lehetséges-e ez?

Polgár. Lehet? lehet bizon — hiszen ha haldoklik, úgy nincs másra szüksége, csak helyre hol meghaljon — meghalni pedig itt is jó.

Kapitány. De hát ha életre lehetne hozni segéd által.

Polgár. Segédről szó sem lehet.

Kapitány. Tán nincsen sebészek?

Polgár. Oh Istenem! van biz itt, de ha 100 keze volna is — mind el volna foglalva bent a' várba — 's az útszakon halmozva fekszenek a' sebesültek: köztök ostrákok, frankok, egy szóval minden félek vannak, kik oly keservesen kiáltoznak sebész után, hogy az ember majdelneveti magát rajta.

Kapitány. Barátom tedd fére a' hidegvóúséget — segíts barátomon, lásd ő a' legderekkabb vitéz vala közöttünk.

Polgár. Ha ő második Laudon volna is még sem tudnék rajta segíteni.

Kapitány. De pénzért még is megteszed, mit kívánsz? — fogadd fel — mindenem a' mim van legyen a' tiéd.

Polgár. Pénz; pénzért? hm! mi?

Kapitány. Igen, igen! a' mim van mindenem legyen a' tiéd!

Polgár. A' mi tudom nem igen sok lesz! — mert lássa ön — ha ön — igen, ha ön — jól megfizetné, no hisz csak volna oda hátra egy kis zug kamarámban.

Kapitány. Nagy lelkü ember fogadd el hálám!

Polgár. Nagy lélek ide, nagy lélek oda, az nékem nem elég, nekem pénz kell, a' péz minden nagy léleknél többet ér, 's ha pénz nincs, úgy vége nagy lelküségnek.

Kapitány. Im fogadd (*keres a' sebében 's eszibe jut hogy nincs szemmije*) oh Istenem, elfeledém, hogy legényemnekj általadtam mindent, midőn lovamról lelövettem.

Polgár. Hát nincs pénz?

Kapitány. Az nincs, de az Isten irgalmáért.

Polgár. Ah! mit; Isten irgalmáért, irgalommal nem lakatok én jól 30 francziát, kik oly éhesek hogy mindent felfalnak házamnál, hát nincs pénz? nincs — jó — úgy hát bocsásson hadd mennyek útamon.

Kapitány. Ember! hát minden emberi érzet kihala kebledből?

Polgár. Ej mit? hogysisne, emberi érzettel nem lakom jól, sem az éhezö franzeziákat jól nem laktatom.

Kapitány. Embertelen! éretted vértettünk, hogy te, 's hazám szabad legyen, áldozzuk életünket, 's te bézárod nem csak házad, hanem még szived is előttünk.

Polgár. Ejj ki kért reá?

Kapitány. Hazám 's királyom!

Polgár. No hát majd megjutalmaztat benneteket.

Kapitány. Gyalázat! gyalázat! Ember ember társán nem segít, hogy ezt megérjem nem hittem.

Polgár. No hát hogy megmutassam emberi szeretetem, menny errefelé, 's ott nem sokára feltalálod a' sebészt, ki sebeid békötözi.

Kapitány. Én nem hagyom e' helyet, mindaddig, még nem tudom hogy mi történénd barátommal: van segítség vagy nincs; ha megyek, úgy öt is, magammal viszem, bár vérzek is mellette; ha pedig csakugyan meghal, úgy barátja keblén lehelje ki hősi lelkét.

Polgár. Á' mint 'tetszik, csak tölem ne követelj semmit, éljen boldogul vitéz úr, most utána kell látnom, hogy hol kaphatok régen süttött kenyeret, melly kemény legyen, 's jóféle savanyu eczetes bort, kü-

lönben engem fálnak-fet azok az átkozott éhes fraucziák, midön már koldussá tettök (elmegey).

HARMADIK JELENÉS.

Kapitány és főhadnagy.

Kapitány. Alávaló lelketlenség az embertől, ha kardom nállam van nem áltok oly hidegen kardom? Ah! ördög és pokol, én vak, nem vevém észre mérgemben, a' fájdalom 's méltatlanság minden érzésből kivctkeztett, mit nem valék kiállani képes két óra alatt, ma reggel még 120 ember 's derék vitéz intésemet lesék, 's én egy alávalot az esdeklésig lealázva kérék segélyért, 's ő még is nem hallgata meg -- oh átkozott lövés úgy veszem észre, mintha éget-ue — 's a' porlélek mi diadallal örült, gondolván; kardommal nem vehetek elégtételt gonoszságáért, mert jobb kezem sebes. Hány atya viszi örömmel — királya zászlója alá gyermekét, hogy védje áazáját; — az édes anya könnyes szemmel eresztí egyetlen védőjét, öregsége istápját, hogy a' haza mentve legyen. 's mi jutalma ily lelketlenektől, még ki gunyolja — de azért ez ember tette nem kisebbiti vágyom, hogy királyom-, hazámért minden pillanatban kész ne legyek halni — csendesen, mintha magához térne — úgy van, úgy; magához jön—

szemeit felnyitja. Barátom! csak hogy visszatértél az életre — de mit vizsgálod magad körül vigyázólag? Térj magadhoz! — nem ismered bajtársodat, nem ismered királyi forma ruháját — ez hazád földje. melyért véred folyt — — szinte élteddel áldozál. —

Főhadnagy. Fogoly vagyok?

Kapitány. Ugy van — ellenséggel vagyunk körülvéve.

Főhadnagy. Fogoly. —

Kapitány. Azért bánatodba ösz hajjat ne növesz, egy oly derék vitéz, mint ki a szó teljes értelmében véve egy a' legkitünőbb vagy az ezeredben, bú által nem öli magát — Hja barátom Fortuna aszszony az ütközetben is csak aszszony, ki változékony.

Főhadnagy. Mért nem haltam meg? miért esém fogolyul.

Kapitány. Még is csak jobb mint halni — mert a' foglyot kicserélik, vagy váltják, de a' halottat soha. —

Főhadnagy. Meg vagyunk verve?

Kapitány. Csak visszataszítva. Lánész tábornok előre nyomult 's a' mi ezredünk Komárom felé vonult.

Főhadnagy. Visszavonult Komárom felé?

Kapitány. Ne erőltessd érzésid által sebeid, majd fájnak.

Főhadnagz. Egy szavad minden reményem megölte — 's nem hiszem, hogy se-

beim bégyógyuljanak valaha, most érzem, hogy azok halálosok, nincs többé kedvem az élethez.

Kapitány. Kiméld melyed — ne beszélj oly sokat, még lehet menekülés, sebeid meggyógyulnak erős természeted van.

Főhadnagy. A' test meggyógyulhat: de lelkem 's szívem soha.

Kapitány. Fogadd szavam, ne beszélj oly sokat.

Főhadnagy. Ezt egy néhány perczét életemnek, mely még hátra van, néma bánatban töltsem, hadd öntsem szívem való szavait baráti kebledbe lelki erőm öszvegyüjti megmaradt vérem tüzét, hogy a' tűnő világot lefesse, mint azt lelkemben érzem — de előbb mond, hogy vannak barátink?

Kapitány. A' mint mondám, hogy Pozsonytól a' csalóközön által a' komáromi oldalon több véres ütközet után visszavonult Komáromig seregünk.

Főhadnagy. Egy érdem teljes vitézi visszavonulás vala a' mit tevének.

Kapitány. Azt örömmel hallom, seregünk mint megbőszült oroszlányok harczolt, csak a' tudattal nyugszom meg.

Főhadnagy. Még kitetszik, hogy a' magyar katonának termett, láttad volna embereimet harczolni, úgy állottak mint a' kőszalok a' tenger hullámai hözt. Jutalmazza Isten vitézi hűségóket.

Kapitány. Te vezérléd az első csatát?

Főhadnagy. Én! — tudod bajtárs, hogy délután Györhöz egy óra járásra állék századommal, 's mellém Splényi ezereadből egy század gyalogság, mint előcsapat, Fővezér Láné; nem messze hozzánk, megtörni igyekeznek: de mind addig tudám visszataroztatni, még a' sereg rendbe hozodott —

Kapitány. Én nem voltam ily szerencsés.

Főhadnagy. Veszem észre, hogy az ellen sererege erővel által akar rajtunk törni, én megállást kiáltok katonáimnak; ők megállnak: a' gyalogok előre nyomulnak, apró lövéssekkel, az ellen megáll 's egész tábori tüzet ad, erre hullnak a' gyalogok — tudod barátom, hogy reggeltől óta, oly különösen érzettem magam, 's e' gondolat fut agyomon keresztül, hát ha ma találni fog a' golyó, melytől annyira tarték 's vége életemnek, a' halálnak meg kell adnom adóját, 's szólítom hűséges kápláromat Illést, által adom a' század pénzét, hiszem te ismered jól a' hűséges öreget, a' század pénzével a' magamét is oda adom, hogy vigye el az ezredesnek, hogy ha halnom kell legalább a' királyom pénze mentve legyen, az öreg rimánkodva könnyes szemmel kér, hogy maradhasson, hogy a' dicső halálba ő is részes legyen, a' jó hűséges öreg! Búcsuzásom jó Gáspáromtól nehezen esék szívemnek, sokkal nehezebben mint gondolám, a' pillanatba, hogy ő távozzék a' frankok ré-

mitő tüzzel törtek reánk, a' golyó zápor módjára hullott felénk, de húzárjaim nem tágitnak egy lábnyira sem, mind a' miéink mind az ellenség testei elboriták a' csatát — az én fattyum jól czélozott, egy lövés lovamat földreteríté, 's a' másik karomat zúzámeg. Tisztársaim valának elsők, kik elestek, csak magam zúzott karral, 's kilencz húzárjaim valának még fenn, 's egy egész óráig küzdve, feltartóztatók az ellent, kilencz ember 1000 ellen, végre keresztül tört rajtunk, 's a' vágás fejemen földreterített, 's nem tudom tovább mi történt velem, csak karjaid ölelve ébredém-fel.

Kapitány. Segítségedre rohanék, megmaradt embereid sebesedve visszavonták magukat, hadnagy Stambak, és Ottenfeld más oldalról támadók-meg a' frankokat, téged földről felemeltünk, 's bátorságos helyre vitettünk, bé nem várván a' francia otrákokat, ott sorsodra bízva hagyunk, az ellenkiakart kutatni ott is, de egy székely gyalog helyebb hurezolt, ott felvévén többet magával fegyvereikre, épp vinni akartak midőn a' fővezéri tábornok Drelli, Györbe vitetni parancsolt, annyit tudok utóbbi állapotdról.

Fő hadnagy. És te veled mi történt?

Kapitány. Te tüzelve vitézi teted által elégtételt akarunk venni a' frankokon, de mindenfelől békerítve valánk az ellentől,

egyedül a' visszavonulás vala menekvésünk,
's midön a' várkapun rohannánk-bé, egy lö-
vés karomat találá, bėjövén a' várba,) a'
helyeu találtak, most már veled akarok
minden sorsot osztani, bár mi legyen az,
ha halnunk kell legalább együtt halunk mint
hü bajtársak.

Főhadnagy. Hogyan! te megvagy se-
besítve, halálos-é?

Kapitány. Ej de hogy!

Főhadnagy. 'S még bé sem kötve?

Kapitány. Nem!

Főhadnagy. Oh barátom láss u-
tánna.

Kapitány. Nem!

Főhadnagy. Vonakodásod még halá-
lod okozhatja.

Kapitány. Azt akarom látni, veled
mi fog utóbb történni.

Főhadnagy. Bajtárs én meghalok.

Kapitány. A' még nem bizonyos a
segítség még jókor jöhet.

Főhadnagy. Nem kell; részemre
nincs segedelem.

Kapitány. Az megátalkodottság vol-
na tölled.

Főhadnagy. Tartsd-meg királyodnak
egy derék tisztet. Szabadítsd-meg magad.

Kapitány. Eppen azt akarom!

Főhadnagy. Érettem ne áldozd ma-
gad, hadd üritsem-ki e' néhány keserü per-

czét az életnek, a' nap oly melegen süt, mennj! mennj! szabadítsd-meg magad.

Kapitány. Engedd legalább hogy baráti kezeim fogják-bé szemeid.

Főhadnagy. Hazám nemtője befogja azokat.

Kapitány. Már három órája örködöm feletted.

Főhadnagy. Éppen azért ne veszíts egy perczet sem hanem szabadítsd magad!

Kapitány. Hát ha segíthetek rajtad!

Főhadnagy. Nem! kell segedelem, hadgy csendesen halmom, 's távozz.

Kapitány. Bajtárs!

Főhadnagy. Távozz! Bajtárs szabadítsd magad, öreg atyád él még, élj érette 's királyodért!

Kapitány. Mí öröm rám nézve mindennek ha te halsz.

Főhadnagy. Köszönts barátimat, 's te távozz.

Kapitány. 'S nincs reményed az élethez?

Főhadnagy. Semmi! távozz szabadítsd magad.

Kapitány. Add bajtársi jobbod még egyszer hadd szorítsam baráti szívemhez; én csak balkézzevel vehetek búcsut tőled, de közelebb szívemhez az érzet — élj, vagy ha halsz, csendes legyen kimulásod. —

Főhadnagy. Élj boldogul!

Kapitány. Az Isten erősítsen haláli küzdésedben. Élj boldogul! (elmegy).

MEGYEDIK JELFNÉS.

Főhadnagy maga.

Ez utolsó Isten hozzád: halál nem reszketek tölled, de ha réá gondolok, hogy e' valaha az utolsó emberi szem, melyben érettem szánó könnyek rezgének, még is keresztül járja lelkeket. Tehát égi számódásom bé van végezve, végrendelményem alá írva: jóltévő Isten! ha hűséges Illésem eljárt a' réá bizotban úgy nyugodtan halok 's a' jobb létbeni felváltást könnyen teszem. Ezt nem gondolám, még iskolába jártamkor Horatiust szavalva, ki azt mondja: Hogy édes a' hazáért halni, hogy ezt érjem nem hittem, 's imé teljesedve van. Ugy van te halhatlan ember: édes a' hazáért halni; oh bár minden hős ifju elébe állhatnék, hogy utolsó vonaglásommal is azt kiálthatnám, úgy van: édes a' hazáért és királyért halni. A' halál nem irtoztató; bárha vérrel borítja is a' borostyánt, melyért vívtunk: sok hideg vérü magát szerető, félénken megbúva elvonul a' veszélytől, kis lelküleg borzad a' dicső haláltól, mely a' vérös csatába találhanná, nem gondolván a' fogolyi rabsággal, nem hazája szabadságával mindent önzésének áldoz: modván két karral, több vagy kevesebb ez meg sem tetszik a' véres csata téren: 's az alatt még honi társa vérzik érettük az ellen fegyverétől, ő hon hever

neg puha párnáinn — pedig a' hazának fel-
szólítani egyaránt joga mindenkit: — ha pa-
raszt vérzik — ha polgár egyetlen fiát kész
áldozni, ki zárhatja ki magát a' veszélyből.
Ha a' haza szabadsága az élet tusára szólit,
hogy becsülete 's nemzete szabad legyen,
ki lehet oly gyáva lelkü, hogy hon nyugod-
töltse idejét, 's fájdalom még is vannak e-
legen: — ha a' zászló lobog, a' trombita ri-
ad, feledi a' valódi hős atyát, auyát, nőt,
gyermeket, barátot, szerelme, magától tá-
volityán, ha bár azok viszsúatartoztatnák is
— mert a' haza szerelme mindent feljül mul:
oh Isten! mi lélek magosit annyi — vagy
talán repülő lelkem rom hajlékát akarja óda
hagyni a' haza szent szavával gyengülök —
szavam akadoz, a' hogy akarod, atyám — Is-
tenem: készen vagyok! —

ÖTÖDIK JELENÉS.

Illés és Főhadnagy.

Illés. *(Békötött karral, fáradt izsatsá-
ságát törli, lankadásán látssik erőt venni)*
Már tovább nem lehet memmem, ha itt fel
nem találom, hasztalan tevék küzdő útam.
Öreg csontjaim öszve roskadtak — a' csata-
téren halommal feküsznek a' sebesültek, de
főhadnagyom nincs közöttök — a' karomni
seb, pokoli fájdalommal éget. Fájdalom baj-
társim szököttnek tartanak — én szökevény?

Én? szökevény, ki hazám 's királyom 45 évig hűségesen szolgálom: csak egyszer főhadnagynom feltaláljom: majd megkapom én az utat, hol zászlónk lobog: — öröklét!! itt a' lépcsőzeten egy tiszt, még pedig ezredünkből. Istenem! hidgyék-é szemeimnek: ez ő! ő! az én főhadnagynom (*leborul*) öröktől való Istten! hála neked! örök hála! ezt neked köszönöm, ő meg van találva: láthatom viszont: láthatam, e' miként, meghalva! — halva? nem, nem. ő nem halhatott meg, nem szabad meghalni — csak azért hatta volna meg e' néhány perczét életemnek, hogy őt eltemessem: oh Istenem! csak addig hadd élni, míg szemeit én foghatom bé — nyakkendőjét fel kell oldanom — így most vizet kell hoznom — oh Istenem! — ne hagyj öreg embert megtérbólyodni (*eltávozóék vizért*)

Főhadnagy. (*Feltekint.*) Ah! hogyan? még sem halhattam meg? meddig fog gyötrelmes életem tartani?

Illés. (*vizet hozván csákójában*) Hála legyen az égnek! valahára vizet hozhaték.

Főhadnagy. Kit látok! Illés te? hogyan? hát benned megcsalatkoztam volna — hogyan? talán szökevény: gyalázat!

Illés. Hála Istennek! megmozdult — ő él, drága hadnagy úr — oh mily öröm. —

Főhadnagy. Fére töllem; ne keserítsd utolsó orám!

Illés. Minden kiállott szenvedéseim felejtvék.

Főhadnagy. Illés! szólj fogoly vagy?

Illés. Nem főhadnagy úr!

Főhadnagy. Hogy jöhettél ide?

Illés. Hálá Istennek! szökve.

Főhadnagy. Távozz alávaló: ne hogy ntólsó órámban is átokkal 's szidalmazva haljak meg. j

Illés. Az Istenért főhadnagy úr mi baja?

Főhadnagy. Nyomorult lélek: egy marok aranyértt, elfeledi 45 évi hű szolgálátát, el szemeim előtt; el.

Illés. Főhadnagy úr, igen kemény kemény hozzám, ezt Istenemre nem érdemlettem.

Főhadnagy. Igazad van — nem érdemlesz egyebet, mint golyót, te szökevény! —

Illés. Ha ön megtudja, hogy mért lettem szökevénné!

Főhadnagy. Nincs oly gaz a' világon, ki mentségére nem tudna valamit mondani.

Illés. Főhadnagy úr! a' lövés karomban nagyon fáj, de szűrő szavai főhadnagy urnak ezerszer jobban szívemben.

Főhadnagy. Ne nézz reám: oly becsületes szemmel: menyj, távozz töllem én fogoly — vagy — sebesedett: nem tudlak ápolni.

Illés. Drága főhadnagy úr: ne törje ezer meg ezer darabra szívemet: igaz, hogy szöktem: de csak azért, hogy főhadnagy uron segítek: minden pénze itt van, hogy szükségét ne szenvedjen.

Főhadnagy. Ember!

Illés. Úgy segítsen Isten utolsó órámba: hogyha hazudok, csak azért jöttem ide: csak azért kaptam lövést karomba, önön segíthessek.

Főhadnagy. Illés.

Illés. Általadván a' század pénzét az ezredes urnak, visszatérék — hogy — 's főhadnagy úr keserü szavakkal illet — melyek —

Főhadnagy. Barátom! bajtársam, mit szóljak, hogy tegyek mindent jóvá?

Illés. Hisz minden reudén von — minden feledve. Csak azt lássam, hogy Főhadnagyom újra vidámabb, 's a' hűségss Illését szenvedheti.

Főhadnagy. Öreg hű hajtársam!

Illés. Ugy Főhadnagy úr úgy — hisz minden feledve van — de miként tudja segíteni.

Főhadnagy. A' segedelem késő.

Illés. Még is, Főhadnagy úr — még is — engedjen csak cselekeeni először puha ágyat, azután sebészt, jól békötni, aztán a' többi magától jön, ágyától nem fogok sem éjjel sem nappal távozni.

Főhadnagy. Hűséges lélek!

Illés. Engedje csak Főhadnagy úr. Ej a' ház elég barátságosnak látszik: a' ben lévőök ugyan zárkozvák, de az csak az el-lentöli félelmekből. Fel kell nékik nyitni. De főhadnagy úr, már nem tart ugy-é pénz vágyas szökevénynek. Ugyé, hogy arra nem vagyok képes.

Főhadnagy. Megbocsájthatsz öreg barátom?

Illés. Hiszen rég megvan az bocsáj-tva, de itt szó nem használ, nem segedelem. Hisz ön még is az én jó főhadnagyom. No csak rajta az ajtónak (*zörget.*) Héjj! hallá! nyissátok fel az Isten irgalmára kérlek benneteket: legyetek könyörülök.

Főhadnagy. Nem hallja senki.

Illés. De jól hallanak öök, csak félelem tartoztatja öökot vissza, mozgást hallok. Legyetek könyörülök nyissátok fel. Egy haldokló kiált hozzátok, nyissátok fel, 's ha szépen teszik, majd katonásan látok hozzá.

Főhadnagy. Ládd nem használ semmit.

Illés. Addig fogok zörgetni még használ. Mendörgös ágyuk nyissák fel: különben ajtostól együtt reszkessetek, az Isten kegyelméért nyissátok fel. No jól van; hát majd megtanítalak emberségre benneteket. Hej nyissátok fel, vagy bétöröm ajtotokat.

Kereskedő (*belőről*). Mindjárt kinyitják: csak életünknek kegyelem.

Kereskedő. Mindjárt! mindjárt!

Illés. Bátorság főhadnagy úr, már a kulcs zörög a' zárban.

Főhadnagy. Mind hijába, rajtam nem segít senki.

Illjés. Ej de hogy nem, ki tudja mi haszna lehet még ennek.

HATODIK JELENÉS.

Kereskedő, előbbiek.

Kereskedő. Mivel lehetek segítségül, mindent mi kitellik töllem, szívesen teendek.

Illés. vedd fel e' félig hólt, sebesült tisztet házádba, küldj seborvosért: im fogadd e' zacskó aranyat érette.

Kereskedő. Hiszen önök magyarok?

Illés. Foglyok és sebesült magyarok.

Kereskedő. Mi örömmel tenném, de nem lehet.

Illés. De hát miért nem?

Kereskedő. Az ellenség a' városban van, 's könnyen.

Illés. 'S könnyen alkalmatlanok lennénk, ej uram!

Kereskedő. Igen de.

Illés. Vagy talán a' pénz kevés, hisz több van itt 100 aranynál.

Kereskedő. minden jó de —

Illés. Még e' sem elég?

Kereskedő. Az arany. —

Illés. Fogja aranyom nincs több, de itt van egy ezüst óra ez minden vagyonom, csak fogadja bé főhadnagyomat.

Kereskedő. Derék ember. —

Főhadnagy. Öreg hűséges lélek.

Illés. Úgy sem használhatnám, mert nem sokára ütni fog utolsó óram.

Kereskedő. Káplár úr! ön főhadnagya derék férfi lehet, mert illy hűség, ily szeretet ritka, valaki iránt. Tartsa meg ön aranyát, óráját én befogadom mind kettőjüket, 's majd meglátom mit tehetek önökért,

Illés. A' kezét uram, nagy lelkű ember, az Isten jutalmazza meg önnek. Juhé főhadnagyom segítséget lelend. Fogadja,, fogadja halámat.

Kereskedő. Ön derék ember, igazi hű ember, e' mellett magyarok, 's mondhatom én sem vagyok utolsó magyar hazámban, házam nyitva önök előtt.

Illés. Úgy van, magyarok vagyunk! s büszkék is vagyunk réá, kezét rá, bár az ellen földünkön van, mi mégis honfiak vagyunk.

Kereskedő. Itt a' kezem, engedje bévitetni magát főhadnagy úr. Azonnal tánna látok, hogy seborvost hozhassak, mely békösse sebeiket.

Főhadnagy. Hadjatok itt, még a' sebéssz megjön, sokkal jobban lélekzelhetek

a' szabadban, mint a' zárt szobában, 's ha sebész békött, 's mégis halmom kell, sokkal édesebb leend a' halál a' szabad kék ég alatt.

Kereskedő. A' mint akarja káplár úr. adja még egyszer kezét, így most menjen bé és adasson frissitöt és eleledelt, leányaim, mihelyt e' ruhát meglátják, örömet szolgálnak mindennel, mire csak szükségök lend.

Illés. Csak siessen a' sebészszel.

Kereskedő. Öt percz alatt itt lesztek. *(elmegy)*

BCU HETEDIK JELENÉS. *(Szary Cluj)*

Főhadnagy és Illés.

Illés. No kedves főhadnagy úr, már minden rendén van, mogorvaságát vetkezze le, mert ama mindenható szállást adó fenn nem hagy-el minket.

Főhadnagy. Nézz be a' házba jó Illés, el vagy fárodva. Frissítsd meg magad, ládd te öreg vagy. Kész akarva ne betegítsd meg magad.

Illés Ne gondoskodjék róllam főhadnagy úr, igen erős természetem van. Csak ez átkozott lövés éget nagyon: de csak nem kerül nyakamba?

Főhadnagy. Istenem! sebed? hogy tudám feledni.

Illés. Nem sokat jelentő: csak surolta, több golyónak is van itt helye, most béléatok, 's frissitőt hozok önnek, hogy erősítse meg magát, adja ide még egyszer kezét, így szivemből köszönöm. Ön még is egy jó szívű bajtárs: 's ha bár ma! életembe kerülne is, még is jóltevé, hogy felkeresém főhadnagy urat a' hadak istene, nem hagyá el hű katonáját, ki hű marad zászlójához 's hazájához. (*béme gy a' házba*)

Főhadnagy. Hűséges szívű öreg, téged elismerni, benned kételkedhetém, ki a' nap alatt leghűségesebb barát vagy: e' látás után mért ne kívánnék élni? mért ne vágyám én is vérző bajtársaimat vigasztalni, ápolni; hát minden tetteim elenyészének e' nem, Isténem nem; nem, hivatásom van még e' földön! cselekedni valom; a' mely ember megismervén becsét, szívét, kötelességét, az az életről nem mondhat oly könnyen le, 's boszus akaratát a' sirba temeti.

Illés. (*jön a' házból hozván egy palaczk bort és poharat*) Itt van főhadnagy úr egy friss ital, erős 's kedvet ád az élethez, új élet tüzet gerjesztend ereibe, no csak rajtta (*töll*) úgy nos jólese? egészségére váljék.

Főhadnagy. Köszönöm! de hát te ittál-é?

Illés. Majd rám is kerül.

Főhadnagy. Még nem ittál? 's mért nem?

Illés. Nincs valódi szomjam, meglehet hogy fáradtság az oka, no de majd megjön.

Főhadnagy. Úgy üjj le, talán lázad van.

Illés. Isten őrizz.

Főhadnagy. Adj még egy italt — így — köszööm, no már most beszéld el jöttét vissza, Győrbe.

Illés. Éppen Komáromnál értem utol visszavonuló ezredünket; no most csak ezredes nagyunkhoz mentől hamarább, e' vala első gondom.

Főhadnagy. Rendszerető öreg.

Illés. A' hogy elértem a' serget, minden gyalog 's lovas ezredet kérdeztem, hogy hol még a' miénk, végre megtalálom, hol van az ezredes nagy úr kérdém, általadtam a' pénzt, 's avval megfordulok 's jövök vissza felé kérdezőn mindenkit hát a' főhadnagyomat nem láttatok-é? többen kiálták, elesett én láttam elesni lovastól együtt, ott fekszik századja között halva, e' szavakat halva azt gondoltam hogy ezer darabra szakad szívem, dé a' remény még is biztatótt, hogy százat láttunk úgy már meghalni, 's mégis utóbb életre jött.

Főhadnagy. Tovább!

Illés. Végre meglátom egy közembe-rünket, kérdém hol van főhadugyom, visszakiált, ő már kiszenvedett — visszavite-

ett a' Fűzesbe, 's ott megholt, — de a' remény mindég azt sugta volna ne hidd, mert még életbe találok, mint órült török keresztül mindenütt, kiáltván nem találom én főhadnagyomat, midön kétségbeesném, im jön régre ezredünkből Egyed kapitán, ki kérdésemre ezt felelte, nehezen fogja többelátani a' naplementét de még él — kérdém — igen felelé, erre sarkantyuba kapom a' lovamat, vágatva tüskön bokron keresztül ronkok; az utó csapat gyalogjai gondolván hogy én szököm, rám kiáltnak megállj, hova szöksz, erre piff, páff, lovamat 's magamat egyszerre megsebesitnek, de a' szegény pára erre még jobban kezd futni, 's épprn Győr alatt nehéllé ki páráját, meg könyezvén szegényt. Tovább hatolék.

Főhadnagy. Jó Illés ezt soha sem feledem el.

Illés. Jól van jól főhadnagy ür, de hogy engem szökevénynek tartottak a' miénk, e' fáj — nagyon fáj — no de megengedem, mert ők nem tudhatták mire térek vissza.

Főhadnagy. Hát ellennel nem találkozál?

Illés. Teringettét de hogy nem! no csak hallya ennyee szinte elfeledém, no röviden, a' hogy jövök a' Duna partján a' föl-leken keresztül, rám kiált egy — Quivi — „kivi“ én vissza pardon mossió Desertő evvel elbocsát mieden feltartóztatás nélkül,

elérek a' helyre, hol főhadnagy úr állott volt, a' halottak közt keresem, nem találok, kiáltni ordítani kezdek. Főhadnagy úrnak a' nevét kiabálván, néma minden csak imitt amott a' haldoklók sóhajjai reppentek fel az örökkévalóhoz, több vánszorgásaim után jó szerencsém erre az utcára vezetett hol fellelém önt, most már örömet meghalok, mert főhadnagynom viszont jobban van.

Főhadnagy. Bajtárs. örökre adósod leszek, add jobbod, engedd hadd öleljelek meg, te hü 's igaz szívű ember jer.

Illés. Főhadnagy úr.

Főhadnagy. Jöjj te valódi bajtárs.

Illés. Mi nem vagyunk egyenlők.

Főhadnagy. Ejj fére most azzal. Jöjj, jöjj karjaimba te hűség példája. Tartsd meg aranyaimat, mert megérdemled.

Illés. Ha egyáltalában parancsolja legyen *(megöleli)* szívem főhadnagy ur, ne de ne nevéssen ki, adgyon egy baráti csókot, 's én sokkal jobban megvagyok azzal jutalmazva, mintha az ármadia aranyát 'nekem adná *(megcsókolják egymást)*.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Előbbiek és kereskedő 's sebész.

Kereskedő. Jaj barátom, segíts ha még segíthetsz, ez igen derék ember.

Sebész. Azt előre is mondhatám mi-helyt az öltözetet meglátám főhadnagy úr.

Főhadnagy. Akar segíteni ön?

Sebész. A' mennyire tölem kitelhető.

Illés. Csak rajta, csak rajta, nincs vesztegetni való időnk.

Sebész. Hol van a' seb.

Főhadnagy. Itt *(fejét mutatja)*.

Sebész. Nagy volt e' vérzés.

Főhadnagy. Arról nem tudok szólni, mert csak egy órája, hogy magamhoz tértem.

Sebész. *(Leülve nézi a' sebet)*.

Illés. *(kereskedőhöz)* mit tart ön, meggyógyítja-e ez a' sebész, valyon elég eszes-e arra? BCU Cluj / Central University Library Cluj

Kereskedő. Én úgy gondolom, a' sebész nincs megütődve, a' mellett esze is. tanulása is jó van. 'S minden gyógyításiba szerencsés volt, 's mindent elkövet hogy a' főhadnagy urat meggyógyítsa.

Illés. Óh Istenem! miért nem tehetem azt is miért nem értek a' gyógyászathoz. Óh! a' volna még az öröm, ha — uram kérdezze csak van-e remény mit gondol — azt hiszi — hogy —

Kereskedő. *(sebéshöz)*. Nos?

Sebész. A' veszedelem nagy, de mégis lehet segíteni, 's becsületemmel jót állok, hogy a' főhadnagy úr kigyógyul e' sebeiből.

Illés. Juhe! juhe! főhadnagyom meggyógyul, szívem orvossa 's az való; juhe!

juhe! No ezt köszönöm neked nagy Isten, hogy adtál annyi erőt, megérni azt hogy főhadnagynom meggyógyulni halljam. Juhe! ő meggyógyul.

Főhadnagy. Jó igaz lélek!

Sebész. Most láss utánna barátom, hogy főhadnagy úr jó ágyat kaphasson — hogy lefektessük — ezután jó eledelt, kinyugodván magát, a' természet új erőt nyerend.

Kereskedő. Azonnal (*elmegy bé a' házba*).

Főhadnagy. Orvos úr! mindenek előtt nézze meg itt derék kápláromat egy lövés van a' karjában, ez érettem kapta's eddig semmi nyugalom nem kell, még ő is elnemlátva.

Illés. Előbb önt főhadnagy úr!

Főhadnagy. Mind addig szobámba nem megyek.

Sebész. Hadd lássam.

Illés. Ejj az semmi.

Sebész. (*nézvén a' sebet*).

Főhadnagy. Noss?

Sebész. Kétséges.

Illés. Az Itten majd segít (*int az orvosnak*)

Sebész. Nagyon veszedelmes.

Illés. (*lassan*) Ej hallgasson.

Sebész. Ütere nagyon lázas.

Főhadnagy. Istenem! a' nagy öregség, a' meleg, a' fáradságos út.

Sebész. Én mondom igen veszélyes.

Illés. (*lassan*) Kérem hallgasson.

Sebész. Itt nem használ semmi intégetés, ön életereje hanyatlik.

Főhadnagy. 'S az mind érettem.

Illés. Legyen nyugott főhadnagy úr, igen erős természetem van.

Főhadnagy. Az Istenért Illés? te halványodol? Illés?

Sebész. Ő nagyon rosszul van.

Illés. Az csak képzelet én még erősen állok.

Sebész. Ön reszket üljön-le.

Főhadnagy. Gáspár? mi bajod?

Illés. Azt tartom, velem nem sok baj lesz.

Főhadnagy. Az Istenért hogy érted azt?

Sebész. Félek, nagyon félek!

Illés. Egyenesen mondom, mert hazudni utolsó órámban nem akarok, minden oly setét előttem, szemem homályosodik úgy hiszem hogy nem sokára kiszenvedtem.

Főhadnagy. Illés hü öregem.

Sebész. Úgy gondolom, hogy az szorgalom, öreg test, e' sok küzdelem, változó hidegség, a' lövés miatti sok vérzés.

Főhadnagy. Mentse őt orvos úr, mentse!

Sebész. Úgy tartom a' sir lesz csak orvososa.

Főhadnagy. Egy oly derék hűséges

katona, mint ő így haljon-el, nem a' csatá-
bani dicső halállal zászlója alatt.

Illés. Igaz nehezen esik hogy zász-
lóm 'alatt nem halhatok, de zászlóm előtt
halok-meg, mert hazámnak 's királyomnak
egy vitéz tisztét mentém-meg 's az nagyobb
büszkeségem, mintha a' véres csatában es-
tem volna el. Zászlóm aranynyal ragyogland,
mert oly vitéz lobogtattya majd a' véres üt-
közetbe melyhez hasonlót nem egy hamar
mutatnak elő.

Sebész. Kimélye melyét.

Illés. Már szívemet uyomja.

Sebész. Gondoljon Istenére.

Illés. Kora reggel számoltam Istenem-
nek, csak végbúcsut veszek főhadnagzomtól.
Főhadnagy. Illés! Illés! érettem
halsz meg.

Illés. Szemeim gyengülnek, hol van
keze, ön keze főhadnagy úr, adja ide még
utoljára — így. Eljen boldogul, végrendelet-
re nincs szükségem, mert nincs sem nőm,
sem gyermekeim; nincs egyebem órámnál,
főhadnagy úr vegye örök emlékül, egy öreg
hű katona bajtársától, ki önhöz hű volt mind
halálig.

Főhadnagy. Ily nagy áldozattal men-
tődöm meg.

Illés. Ha ön hazájába menend, mond-
ja meg bajtársimnak utolsó szavam is az
volt, hogy én szökevény nem vagyok, hogy
én hű magyar 's katona maradtam, hogy hí-

ven szolgáltam királyomat 's mint hű fia hazámnak haltam meg.

Főhadnagy. Élni fogsz minden derék vitéz katona 's honfi szívébe.

Illés. Orvos úr, feleljen igazán veszedelmen kívül van-é főhadnagyom.

Sobés. Istén segedelmével, igen veszedelmen kívül van.

Illéj Úgy örömmel zárandja be öreg szem, juhe! öröm főhadnagyom meg van mentve, juhe! *(meghal.)*

Főhadnagy. Nagy ég! össze rogy, letetik.

Sebész. Nem is kel fel többé.

Főhadnagy. Elnyugodtt

Sebész. Élete elrepült.

Főhadnagy. Engedjen hozzá! — Itt térdre borulva kéreseedet szívvel áldozok neked, te elhant hű bajtársi lélek: hazám tekinces ide, — ily szívek dobognak fiaid keblökben — ily áldozattal váltják meg szabadságod. — Kevély lehetsz e' látásra.

VÉGE.

